

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله رب العالمين و صلي الله علي سيدنا محمد و آله الطاهرين

بررسی شواهد موجود در آیه

ملاحظه فرمودید با قرائن و شواهد متعددی که اقامه شد مراد از «جلباب» در آیه شریفه يك لباس بلندی است که شبیه همین چادر فعلی است و مراد مقنعه و چیز دیگری نیست. دو شاهد دیگر در خود همین آیه شریفه وجود دارد مبنی بر اینکه «جلباب» باید يك پوشش کامل باشد، فقط خصوص مقنعه یا يك مقداری بلندتر از او «دون الرداء» نیست. شاهد اول این است که می‌فرماید: «یدنین علیهن» این ضمیر «هن» یعنی تمام بدنشان، نمی‌گوید یدنین علی رؤسهن، کلمه رأس را نیاورده است، بلکه می‌گوید: «یدنین علیهن» این «هن» ظهور در این دارد «جلباب» يك لباس و پوششی است صلاحیت این که همه وجود زن را بپوشاند دارد. شاهد و قرینه دوم در این آیه شریفه کلمه «من» در من جلابیبهن است، در این که مراد از این من چیست در تفاسیر دو احتمال داده شده است.

احتمالات مفسرین نسبت به کلمه «من»

احتمال اول: این که زنها وقتی می‌خواهند از منزل برای يك حاجتی خارج بشوند هر روزی بعضی از چادرهایشان را بر سر کنند، یعنی يك زن چادرهای متعدد داشته باشد امروز که می‌خواهد برود بیرون این چادر را سر کند، فردا چادر دیگری را سر کند پس فردا يك چادر دیگر تا اینکه در اثر تغییر چادر مشخص نشود که این زن کیست؟ این احتمال، احتمال بسیار بعیدی است برای اینکه آن زنهای که در صدر اسلام بودند حتی شاید تمکن از يك جلباب هم نداشتند وضع مسلمانها طوری نبوده که يك زنی چند جلباب داشته باشد و در هر روزی یکی از اینها را بخواهد استفاده کند لذا این احتمال احتمالی است که بسیار بعید است.

احتمال دوم این است که این «من» تبعیض نسبت به يك جلباب است «يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ» یعنی بخشی از جلباب را اینها بر روی خودشان بیازند، آیا آنطوری که در کلمات بعضی ها آمده است که مراد از جلباب مانتو است، مانتو قابل این است که بخشی از او را بعنوان اسدال آیزان کنند بر خودشان؟ مانتو که چنین قابلیت را ندارد! و هکذا خود خمر یا مقنعه هم چنین قابلیت را ندارد، خمر همه سر را می‌پوشاند، مقنعه همه سر را می‌پوشاند معنا ندارد بگوییم بعضی از این مقنعه را بر خودشان آویزان کنند و اگر دقت فرموده باشید در بعضی از آیات (که بعداً می‌رسیم) دارد: «و لیضربن بخرهن» آنجا مراد تمام خمر است، تمام مقنعه است، نمی‌گوید و لیضربن من خمرهن، می‌گوید و لیضرب بخرهن ؛ اما در این آیه شریفه می‌گوید «يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ» من، من تبعیضیه است تبعیض نسبت به يك جلباب واحد است، یعنی از این جلباب بعضی اش را بر

خودشان اسدال و ارخاء کنند و بعنوان رو پوش قرار بدهند.

ما می‌خواهیم «من» را قرینه بگیریم که این جلباب نه با مقنعه سازگاری دارد و نه با خمر؛ که خمر همان قناع و مقنعه است (ولو قناع را بعضی‌ها فرق گذاشته‌اند) و نه با مانتو سازگاری دارد، این نیست الا همان چادری که الان متعارف است که با چادر اینها اسدال کنند و آویزان کنند چادر را بر خودشان. پس ما با قرائنی که از کتب لغت مفصل نقل کردیم، با قرائنی که در موارد استعمال نقل کردیم، علاوه بر آن موارد، در خود آیه دو قرینه ی روشن وجود دارد که اصلاً نمی‌تواند مراد مقنعه باشد، مراد مانتو باشد یا مراد روسری باشد برای اینکه با کلمه «هن» سازگاری ندارد؛ و با کلمه «من» در من جلابیهن سازگاری ندارد، آنچه که با این دو عنوان يك سازگاری روشنی دارد عبارت است از چادر است پس ما باید جلباب را به چادر ما معنا کنیم.

ما تا اینجا معنای جلباب را در این آیه شریفه روشن کردیم، راجع به کلمه «یدنین» نیز قبلاً مطالبی بیان شد و الان هم دوباره معنا می‌کنیم.

حالا باید «يُدْنِيَنَّ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيهِنَّ» - را معنا کنیم، و اینکه در ادامه‌اش دارد - ذَلِكَ أَذْنِي أَنْ يُعْرِفَنَّ فَلَا يُؤَدِّنَنَّ آن را هم معنا کنیم، و بعد بگوییم که آیه دلالت بر چه معنای دارد.

این «يُدْنِيَنَّ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيهِنَّ» چون از ماده دنو است و دنو بمعنای نزدیک کردن است احتمال اول این است که جلابیب را به خودشان نزدیک کنند، می‌گوییم نزدیک کنند یعنی چه؟ یعنی این جلباب و چادری که هست این را بیاورند نزدیکتر که خودشان را بپوشانند ممکن است که يك زنی چادر را روی سرش قرار بدهد اما باز همه بدن او پیدا باشد يُدْنِيَنَّ یعنی نزدیک کنند بطوری که این جلباب زنها را بپوشاند.

پس این کلمه يُدْنِيَنَّ چون از ماده دنو است بگوییم بمعنای نزدیکی است.

احتمال اول این است که «يُدْنِيَنَّ» بمعنای یقرین نباشد چون طبق احتمال اول معنای «يُدْنِيَنَّ» همان «یقرین» است، یعنی: ای یقرین جلباب الی ابدانهن، جلباب را به بدن‌های خودشان نزدیک کنند. احتمال دوم این است که ما بگوییم چون اینجا با کلمه «علی» متعدی شده است، بگوییم دنی یا ادنا اگر با «الی» یا کلمه «من» بیاید ادنی الیه یا ادنی منه اینجا بمعنای نزدیکی است، اما اگر با کلمه «علی» آمد بمعنای آویزان کردن بمعنای ارخاء، اسدال به معنای پوشاندن، يُدْنِيَنَّ عَلَيْهِنَّ یعنی خودشان را با این جلبابی که دارند بپوشانند.

مرحوم شهید مطهری (رض) در کتاب مسئله حجاب از صفحه 158 تا صفحه 160 ایشان «يُدْنِيَنَّ» را بمعنای نزدیکی معنا فرموده‌اند، یعنی عنایت نداشتند که چون اینجا با کلمه «علی» آمده این دیگر بمعنای نزدیکی نیست بلکه بمعنای این است که باید پوشیده بشود.

پس ببینید! يك احتمال این است که بگوییم: «يُدْنِيَنَّ» یعنی «یقرین» نزدیک بکنند، آن وقت بگوییم نزدیک بکنند به این معنا که طوری این جلباب رابه خودشان بگیرند که نشان بدهد که اینها اهل عفاف و حجاب هستند، آن زنی که چادر روی سرش هست هم موی سرش پیداست هم بدنش پیداست، بود و نبود چادر یکی است. گر آمدیم بمعنای «یقرین» هم معنا کردیم که ایشان معنا فرموده‌اند، در ادامه آیه می‌فرماید: ذَلِكَ أَذْنِي أَنْ يُعْرِفَنَّ یعنی این احتمال بهتر است که اینها و نزدیکتر به این است که «يعرفن» بانهن اهل العفاف و الحجاب» مرحوم آقای مطهری (رض) هم «یدنین» را به «یقرین» معنا کرده‌اند، هم متعلق آن «يعرفن» را یعنی: «يعرفن بانهن من اهل الحجاب و العفاف» معنا کرده‌اند. جهور مفسرین آن «يعرفن» را معنا کرده‌اند: «يعرفن بأنهن حرائر» یعنی اگر اینها جلباب خودشان را بر سر بیندازند و خودشان را بپوشانند اینها «يعرفن» به اینکه اینها کنیز نیستند و

عنوان حرائر و حره را دارند. این کلمه «علی» قرینه خوبی است که اصلاً اینجا بمعنای نزدیکی نیست، یدنین یعنی یرخین آیزان بکنند، بپوشانند.

پرهیز از تفسیرهای ذوقی

بعضی اوقات انسان بعضی از کتاب‌ها را می‌بیند که يك چیزهای ذوقی را می‌آورند در تفسیر و در معانی آیات قرآن داخل می‌کنند! در حالیکه نباید مسائل ذوقی را در تفسیر آیات قرآن وارد کرد! مثلاً در يك کتابی من دیدم که نوشته بود این «یدنین» یعنی این جلباب را به خودشان نزدیک کنند بطوری که علاقمند به چادر باشند، (طبق بیانی که در آن کتاب آمده)

خداوند می‌خواهد بفرماید نه تنها چادر را سر کنید بلکه نسبت به سر کردن چادر با علاقمندی و با اشتیاق این را استفاده بکنید، نه از روی اجبار و اکراه.

سؤال این است که کجای کلمه «یدنین» معنایش علاقه‌مندی است؟! کجای کلمه یدنین معنایش اشتیاق است؟! ما نمی‌توانیم يك چیز ذوقی را که نه با لغت سازگاری دارد، نه روایتی بر طبق این داریم، و نه مردم آن زمان که وقتی آیه نازل شد «یدنین علیهن» هیچ در ذهنشان نیامد که باید با اشتیاق و علاقه این کار را کنند! چنین چیزی در اینجا وجود ندارد. این یدنین یا بمعنای نزدیک کردن است یا بمعنای پوشاندن است؛ حالا پوشاندن می‌خواهد با اشتیاق باشد، نزدیک کردن می‌خواهد با اشتیاق باشد، حالا اگر یک زنی با عدم تمایل صد در صد هیچ تمایلی نسبت به رعایت حجاب ندارد و و از حجاب رنج می‌برد، اگر واقعا حجاب را رعایت کرد این «يُذْنِنَ عَلَيْنَهُنَّ مِنْ جَلَابِيبِهِنَّ» را امتثال نکرده؟! حتماً با اشتیاق و با علاقه باشد! اینها چیزهای است که گاهی اوقات متأسفانه از جیب خودمان بر معنای این آیات اضافه کردیم. عرض کردم مرحوم آقای مطهری در ترجمه، این آیه را به نزدیک کردن معنا کرده اند که به نظر ما صحیح نیست.

احتمال چهارمی هم در بعضی از کلمات وجود دارد گفته‌اند این ادنی و یدنین معنایش این است که بیشتر چهره پوشیده شود، یعنی هرچه می‌تواند این جلباب را بیاورد روی صورت خودش، هرچه میتواند نزدیک کند و فقط آن دو چشمش باز باشد برای اینکه ببیند جلوی خودش را.

طبق این معنا که «يُذْنِنَ» ولو بمعنای ارخاء است اما بالاخره ارخاء صد در صد مراد نیست، یعنی يك کسی بیاید بگوید چرا از اول شارع فرمود یستر جمیع ابدانهم چرا کلمه ستر را نیاورده است؟ برای این است که اگر تمام صورت و بدن کاملاً پوشیده بشود این قدرت راه رفتن ندارد، باید بتواند ببیند، لذا ولو یدنین با کلمه علی بمعنای ارخاء بیاید باز آن کلمه دنو يك مقداری آن حضور و هویت خودش را حفظ می‌کند یعنی تا می‌توانید نزدیک کنید، تا می‌شود جلباب را نزدیک کرد، ادنی و نزدیک کنید، این مطلب را در تفسیر غریب القرآن سراج الدین ابی حفص ذکر کرده است که به نظر ما این نکته نکته ی خوبی است؛

یعنی ما نمی‌آییم یدنین را بمعنای ارخاء تام معنا کنیم که اگر ارخاء تام معنا بشود حتی باید چشم‌ها هم پوشیده شود و اصلاً سر این که در لغت عرب گاهی يك لفظی می‌آید و این لفظ متضمن يك معنای دیگری هست می‌خواهد بگوید که يك عنایتی باشد که خود آن لفظ هم تا يك حدی معنایش محفوظ باشد، یدنین دنوا را ما تا يك حدی باید حفظ کنیم. پس نزدیکی مطلق مراد نیست، ارخاء مطلق هم مراد نیست، یعنی آن معنای اولی که مرحوم آقای مطهری فرمودند که بمعنای نزدیک کردن است، معنای دوم که در کلمات مرحوم علامه طباطبایی آمده ایشان صریحاً فرموده‌اند یدنین یعنی یسترن ما عرض مان این است که این استار و این پوشاندن با لحاظ ماده دنو باید باشد یعنی پوشاندن تمام وجه لازم نیست؛

چون برخی از فقهاء این «یدنین» را بمعنای یسترن و یرخین معنا کرده‌اند و گفته‌اند پس همه صورت باید پوشانده شود، حتی

چشم‌ها، همین که شبیه آنچه که بعنوان پوشیه است، پوشیه چون این چادرها گاهی اوقات سخت است که همه‌اش را بیاورند يك پوشیه می‌اندازند که راحت‌تر باشند، ولی همان نتیجه را دارد. نه به نظر ما از آیه شریفه پوشاندن تمام وجه استفاده نمی‌شود، چون باید ولو بمعنای پوشاندن ما معنا می‌کنیم اما با لحاظ کلمه دنو یعنی تا می‌توانید نزدیک کنید، بپوشانید بنحوی که این جلباب را تا می‌شود نزدیک کرد، تا مقداری که می‌شود نزدیک کرد که فقط چشم‌ها باز باشد. یا يك چشم بسته باشد يك چشم باز باشد مقداری که بتواند جلوی خودش را ببیند.

بنابر این، این معنا هم در اینجا، حتی این که در بعضی از کلمات مفسرین قبلاً هم راجع به یدنین بود خواندیم که یدنین را طوری معنا کردند که جلباب بالای حاجبین قرار بگیرد، آن هم ممکن است با توجه به همین جهتی باشد که ذکر کردیم. عجیب است انسان وقتی دقت می‌کند چه نکاتی را می‌تواند استفاده بکند. گاهی اوقات برای بعضی‌ها توهم می‌شود که زن باید موی خودش را بپوشاند آنچه که از نامحرم باید محفوظ باشد موی او است .

يك استفتایی که در زمان مرحوم والد (رضوان الله علیه) از ایشان شده بود، این بود که اگر يك زنی موهای سرش را تراشید، جاهای دیگر بدنشان را پوشانده کاسه سرش باز باشد (سرش را تراشیده) آیا اشکال دارد یانه؟ بلی اشکال دارد؛ ما باشیم و آیه شریفه، می‌گوید : یدنین علیهن یعنی بر همه بدنشان، نه علی شعرهن و موهایشان، نه فقط وجوهشان علیهن .

لذا اگر يك زنی حتی موهای سرش را تراشیده مرد بخواهد به سر او نگاه کند این هم جایز نیست.

پس ما جلباب را معنا کردیم، یدنین علیهن را هم معنا کردیم، باز يك نکته دیگر این است: (من این نظراتی را که عرض می‌کنم کتاب‌های زیاد و مقالاتی را هم می‌بینم) بعضی‌ها گفته‌اند این آیه شریفه ازش استفاده نمی‌شود که حجاب يك تکلیف برای زن است، بلکه برای احترام و برای شرافت او است، يك حقی را برای او قرار داده است. و ما «و ذَلِكَ أَذْنَى أَنْ يُعْرِفْنَ» را هم باید بررسی کنیم، آن وقت از مجموع این کلمات و انظار يك نتیجه‌گیری کنیم تا ان شاء الله آیات بعدی را مورد بحث قرار دهیم.

وصلی الله علی محمد و آله الطاهرين.